

KUNSTMEST: INVLOED VAN PRIJSSTIJGING OP INKOMEN

Jan Bolhuis en Jakob Jager

Stijgende grondstoffenprijzen zijn sinds enige tijd hét kenmerk van de wereldeconomie. Zo zijn de prijzen van granen en oliehoudende zaden sterk gestegen omdat de productie de laatste jaren geen gelijke tred weet te houden met de stijgende consumptie. De hogere graanprijzen kunnen een stimulans zijn voor een groei van het kunstmestgebruik om het aanbod van de producten te doen toenemen. De toegenomen vraag naar kunstmest gaat echter momenteel gepaard met in korte tijd aanzienlijk gestegen prijzen.

De prijs van kunstmest

Naast gestegen productiekosten, die het gevolg zijn van de stijging van de energieprijzen, is een geringer aanbod bij een gestegen vraag een belangrijke reden voor de hogere kunstmestprijzen. Het lagere aanbod is veroorzaakt door een daling van de productiecapaciteit vanwege saneringen in de kunstmestindustrie in het afgelopen decennia. Bij de gestegen productiekosten moet onderscheid worden gemaakt tussen de productie van stikstof, fosfaat en kalium.

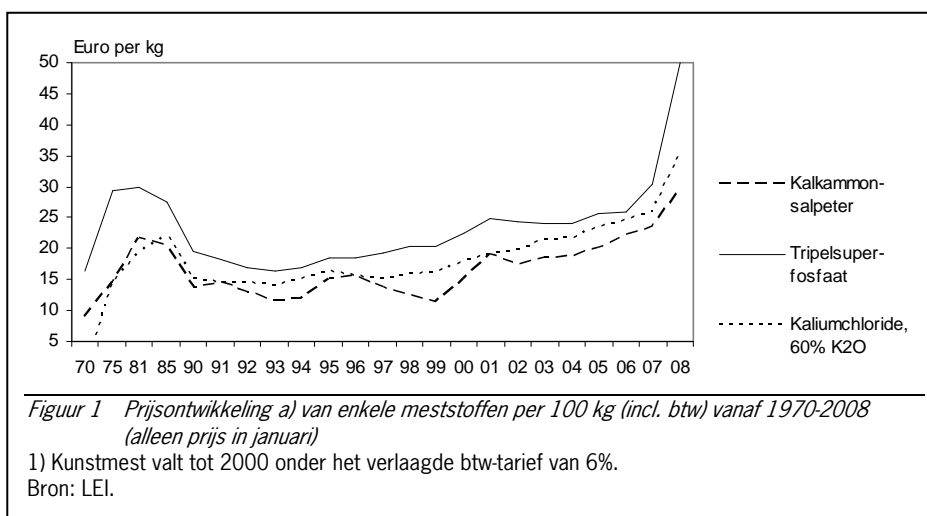
Bij de productie van stikstofkunstmest wordt stikstof uit de lucht gebonden aan waterstof uit aardgas. De gestegen gasprijs heeft daarom een grote invloed op de productiekosten en dus ook de hogere prijzen van de grondstoffen voor stikstofmeststoffen, zoals ammoniak en ureum, op de wereldmarkt.

Fosfaat wordt gewonnen uit fosfaathoudend gesteente. Op veel winplaatsen daalt het fosfaatgehalte van het gewonnen gesteente waardoor de productiekosten oplopen. Belangrijke productielanden zijn de Verenigde Staten, Marokko, China en Rusland. De prijs van fosfaat op de wereldmarkt is het afgelopen jaar bijna verdubbeld.

Kalium komt in grote hoeveelheden voor in zoutlagen. Het zuiveren van de kalizouten kost relatief veel energie, waardoor ook hier de energieprijs een belangrijke rol speelt in de productiekosten. De belangrijkste productielanden zijn Duitsland en Rusland. Naast de toenemende vraag zijn transportproblemen bij een Russische mijn, waardoor het aanbod stagneerde, een reden voor de oplopende prijzen.

Prijzontwikkeling

Bovenstaande ontwikkelingen leiden in 2007 en de eerste maand van 2008 tot fors hogere prijzen voor de kunstmest (figuur 1).

De Europese vereniging van kunstmestfabrikanten (EFMA) verwacht dat de vraag naar kunstmest in de EU de komende 10 jaar vrij stabiel zal blijven. Tegenover een verdere stijging van de vraag naar stikstof met 3 à 4% staat een daling van de vraag naar fosfaat en kali met respectievelijk 4% en 2,5%. Door de toenemende voedselconsumptie zal de vraag naar kunstmest vanuit Zuidoost-Azië en Latijns-Amerika verder blijven groeien. Omdat de productie op korte termijn slechts beperkt kan worden opgevoerd, zal kunstmest voorlopig wel stevig geprijsd blijven.

Kosten per bedrijf

Sinds de millenniumwisseling zijn de kunstmestkosten per bedrijf voor zowel akkerbouw- als melkveebedrijven fors gestegen. Daartegenover staat een daling van de kunstmestprijzen in de loop van de jaren negentig. Voor beide bedrijfstypen liggen de kosten per bedrijf nu wel hoger dan begin jaren negentig. Dat geldt niet voor de kunstmestkosten per hectare. Deze liggen op beide bedrijfstypen onder het niveau van dat in begin jaren negentig (tabel 1). De bedrijfsomvang in hectares is in verhouding sneller gegroeid dan de kunstmestkosten.

Tabel 1 Kosten (euro) en gebruik (per ha cultuurgrond) van kunstmest per bedrijf tussen 1990 en 2006

	1990-92	1997-99	2004-06
Akkerbouw			
Cultuurgrond (ha)	48,3	49,3	55,5
Kosten kunstmest (euro)	6.928	5.660	7.600
Kosten per ha (euro)	143	115	137
Stikstofgift kunstmest (kg per ha)	141	135	131
Fosfaatgift kunstmest (kg per ha)	48	38	33
Melkveehouderij			
Cultuurgrond (ha)	29,2	33,3	43,0
Kosten kunstmest (euro)	4.653	4.203	5.333
Kosten per ha (euro)	160	126	124
Stikstofgift kunstmest (kg per ha)	258	227	137
Fosfaatgift kunstmest (kg per ha)	29	28	16

Bron: Informatienet.

De totale hoeveelheid stikstof en fosfaat uit kunstmest is in de melkveehouderij vanaf 1995 bijna gehalveerd. Een reden hiervoor is dat melkveebedrijven dierlijke mest door mestinjectie effectiever aanwenden zodat minder kunstmest nodig is. Strengere normen in de mestwetgeving zijn een andere reden. In de akkerbouw is de daling van het gebruik per hectare geringer, namelijk 10 à 20%. Worden de gemiddelde kosten in de periode 2004-06 doorgetrokken naar het prijsniveau in januari 2008, dat gemiddeld 50% hoger ligt, dan stijgen de kosten fors. Voor een gemiddeld akkerbouwbedrijf met 55 hectare cultuurgrond betekent dit bijna 4.000 euro extra kosten per jaar. Voor een gemiddeld melkveebedrijf nemen de kosten met ruim 2.500 euro wat minder toe.

Vergelijking met andere kosten

Op een gemiddeld akkerbouwbedrijf hebben de hogere prijzen van kunstmest een geringere invloed dan die van gewasbeschermingsmiddelen. Hiervan waren de kosten in de periode 2004-06 twee keer zo hoog dan die van kunstmest. De kosten van uitgangsmateriaal, zoals zaaizaad en pootgoed, liggen ongeveer 50% hoger. In 2008 zullen de kosten van kunstmest en van uitgangsmateriaal niet veel meer van elkaar verschillen.

Op een melkveebedrijf zijn de kosten van aangekocht veevoer zes à zeven keer zo hoog dan die van de meststoffen. Een prijsstijging van 8% voor het voer heeft hetzelfde inkomenseffect als een prijsstijging van 50% voor kunstmest. De prijsstijging van veevoer ligt over 2007 op ongeveer 20%. Het inkomenseffect hiervan is dus ruim dubbel zo groot als dat van de verwachte prijsstijging van kunstmest in 2008.